

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jana Filipa, soudce zpravodaje Jaromíra Jirsy a soudce Jiřího Zemánka o ústavní stížnosti stěžovatele **T. M.**, zastoupeného JUDr. Vlastiborem Vejvodou, advokátem se sídlem v Praze 4, Na Hřebenech II 1062, proti usnesení Nejvyššího soudu č. j. 11 Tdo 967/2019-460 ze dne 28. srpna 2019, za účasti **Nejvyššího soudu**, jako účastníka řízení, a **a) Obvodního soudu pro Prahu 4**, a **b) Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 4**, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

- I. Usnesením Nejvyššího soudu č. j. 11 Tdo 967/2019-460 ze dne 28. srpna 2019, bylo porušeno právo stěžovatele zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Usnesení Nejvyššího soudu č. j. 11 Tdo 967/2019-460 ze dne 28. srpna 2019, se zrušuje.**

Odůvodnění:

I. Rozhodnutí obecných soudů

1. Rozsudkem č. j. 2 T 161/2017-335 ze dne 25. září 2018 uznal Obvodní soud pro Prahu 4 (dále jen „nalézací soud“) stěžovatele vinným a odsoudil jej k podmíněně odloženému úhrnnému trestu odnětí svobody. Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) usnesením č. j. 7 To 460/2018-387 ze dne 4. ledna 2019 odvolání stěžovatele zamítl. Nejvyšší soud napadeným usnesením odmítl dovolání stěžovatele jako podané po zákonné lhůtě.

I. Ústavní stížnost a vyjádření

2. Řádně zastoupený stěžovatel ve své včas podané ústavní stížnosti splňující i další náležitosti podání podle zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), namítá, že ač usnesení odvolacího soudu obdržel on i jeho obhájce teprve dne 9. dubna 2019, bylo jeho dovolání doručené nalézacímu soudu dne 23. května 2019 posouzeno jako opožděné. Nejvyšší soud vycházel z obsahu spisu nalézacího soudu, podle kterého bylo zamítavé usnesení odvolacího soudu doručeno státnímu zástupci a stěžovateli dne 23. ledna 2019 a dne 24. ledna 2019 obhájci, a proto lhůta k podání dovolání uplynula v pondělí 25. března 2019. Nejvyšší soud současně konstatoval, že z obsahu spisu je patrné, že k žádosti stěžovatele bylo usnesení znovu doručeno obhájci do datové schránky a stěžovateli poštou, toto opětovné doručení ale nezakládá (novou) lhůtu k podání dovolání. S ohledem na uvedené požádal stěžovatel místopředsedu nalézacího soudu o prošetření, kdy a jakým způsobem bylo doručeno usnesení odvolacího soudu ze dne 4. ledna 2019, když dne 23. a 24. ledna 2019 mu (jeho obhájci) bylo doručeno usnesení odvolacího soudu sp. zn. 7 To 460/2018 ze dne 11. prosince 2018. Místopředseda nalézacího soudu ve sdělení sp. zn. 40 Spr 1117/2019 ze dne 14. listopadu 2019 vyloučil, že by dne

24. ledna 2019 bylo stěžovateli a jeho obhájci doručeno usnesení odvolacího soudu sp. zn. 7 To 460/2018 ze dne 11. prosince 2018. Uvedené usnesení doručoval přímo odvolací soud (viz č. l. 382) a nalézací soud je ani rozeslat nemohl, neboť je neobsahuje ani systém ISAS nalézacího soudu; muselo by být nejdříve naskenováno, a teprve potom by mohlo být doručováno do datových schránek; nemohlo proto dojít k omylu a v uvedené dny mohlo být (a bylo) doručeno jen usnesení odvolacího soudu sp. zn. 7 To 460/2018 ze dne 4. ledna 2019.

3. Stěžovatel nesouhlasí se závěry Nejvyššího soudu ani se sdělením místopředsedy nalézacího soudu a trvá na tom, že dne 24. ledna 2019 mu bylo doručeno usnesení o vyloučení předsedkyně senátu odvolacího soudu (č. l. 382, označené pouze spisovou značkou), a teprve po jeho opakované žádosti mu bylo doručeno i usnesení o zamítnutí odvolání (č. l. 387, označeno rovněž jen spisovou značkou). Podle stěžovatele měl Nejvyšší soud uložit nalézacímu soudu zjistit obsah příloh zaslaných zpráv, protože podobné zjištění není v moci stěžovatele. V rozhodnutí Nejvyššího soudu spatřuje stěžovatel zásah do svých základních práv zakotvených v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), neboť výše naznačeným postupem stěžovateli uplynula lhůta k podání dovolání dříve, než mu bylo umožněno seznámit se s obsahem rozhodnutí odvolacího soudu, a proto požaduje, aby Ústavní soud napadené usnesení zrušil.

4. Ústavní soud připojil spisy nalézacího soudu sp. zn. 2 T 161/2017 a sp. zn. 40 Spr 1117/2019, vyjádření účastníka řízení a vedlejšího účastníka a).

5. Za Nejvyšší soud se k věci vyjádřil předseda senátu 11 Tdo, který uvedl, že námitky stěžovatele jsou založeny na zpochybnění data doručení rozhodnutí o odvolání, k nimž se Nejvyšší soud v napadeném usnesení vyjádřil; sdílí závěr místopředsedy nalézacího soudu, že obsahem zásilky doručené 24. ledna 2019 nebylo omylem usnesení o vyloučení předsedkyně senátu odvolacího soudu, ale jednoznačně usnesení o odvolání ze dne 4. ledna 2019. Nalézací soud neměl ani možnost poslat usnesení odvolacího soudu ze dne 11. prosince 2019, neboť není ani v systému ISAS nalézacího soudu – nemohlo nastat pochybení, a proto navrhl ústavní stížnost odmítnout.

6. K ústavní stížnosti se vyjádřil místopředseda nalézacího soudu, který uvedl, že ústavní stížnost je opakováním stížnosti, kterou stěžovatel zaslal nalézacímu soudu a k níž se vyjádřil pod sp. zn. 40 Spr 1117/2019 ze dne 14. listopadu 2019; na toto vyjádření odkázal.

III. Rekapitulace obsahu spisů

7. V připojeném trestním spisu nalézacího soudu sp. zn. 2 T 161/2017 je na č. l. 382 založen originál usnesení vylučujícího (podle § 31 odst. 1 trestního zákoníku za použití § 30 odst. 1 trestního zákoníku) předsedkyni senátu odvolacího soudu z vykonávání úkonů trestního řízení ve věci stěžovatele; na spodním okraji je rukou zapsán pokyn kanceláři k zaslání uvedeného usnesení obhájci a státnímu zástupci s následně vyznačeným datem 11. prosince 2018. Na č. l. 387-398 je založen originál usnesení odvolacího soudu, jímž je zamítnuto odvolání stěžovatele proti rozsudku nalézacího soudu. Na č. l. 398 verte je rukou napsán pokyn kanceláři, podle kterého: 1. je rozsudek v právní moci, 2. usnesení odvolacího soudu má být rozesláno podle referátu z č. l. 342 (poslední list rozsudku), a 3. poté má být spis předložen VSÚ; pokyn je datován 23. ledna 2019. K listu č. 398 jsou verte přišpendleny tři doručky z datových schránek, z nichž je patrné, že obsahují tutéž zásilku a u všech je shodně vyznačena identifikace zasílané písemnosti „č. listu 398, U MS Praha“ a doručované písemnosti „MS Praha“;

- Nejsvrchnější doručka je adresována Obvodnímu státnímu zastupitelství pro Prahu 4 (dále jen „státní zastupitelství“) ke sp. zn. 2 ZT 63/2017, zásilka odeslána dne 23. ledna 2019 v 17:01:43 hod.
 - Prostřední doručka je adresována stěžovateli, zásilka odeslána dne 23. ledna 2019 v 17:01 hod., doručena (přihlášením oprávněné osoby) dne 23. ledna 2019 v 18:59 hod.
 - Spodní doručka je adresována obhájci zásilka odeslána dne 23. ledna 2019 v 17:01 hod., doručena (přihlášením oprávněné osoby) dne 24. ledna 2019 v 03:11 hod.
8. K listu č. 399 (žlutý list) jsou připojeny doručky adresované stěžovateli, státnímu zastupitelství a Policii České republiky, všechny odeslané dne 28. ledna 2019 v 9:59 hod.
- Z doručky stěžovatele je patrná identifikace písemnosti: „č. l. 399, NTR s PM+sděl. o pohl.“, [zjevně informace o právní moci a vykonatelnosti rozsudku (č. l. 399), usnesení vyšší soudní úřednice o nákladech trestního řízení (č. l. 401) a sdělení o pohledávce (č. l. 402)] a obsah doručované písemnosti „Doložka PM – U 24. l. 2019 Ntr, 2“; zprávu si stěžovatel z datové schránky vyzvedl dne 29. ledna 2019 v 6:45 hod.
 - Na doručence státnímu zastupitelství jsou písemnosti identifikovány: „č. listu 399, 2x rozh. s PM“, a obsah doručované písemnosti „Doložka PM – kopie-rozsudek ze dne 25. 9. 2018, Doložka PM – UMS – odv. se odmítá“.
9. Na č. l. 403-405 je založena žádost stěžovatele, opatřená podacím razítkem nalézacího soudu s datem 28. února 2019, místopředsdovi nalézacího soudu o posouzení a zjednání nápravy usnesení vyšší soudní úřednice o nákladech trestního řízení; v posledním odstavci na č. l. 404 stěžovatel uvádí: „... Dále je velmi nezvyklé, že odsouzenému bylo doručeno usnesení o povinnosti nahradit náklady řízení ještě před doručením rozhodnutí Městského soudu v Praze...“. Na č. l. 405 je založeno opravné usnesení vyšší soudní úřednice ze dne 4. března 2019, jímž byla uložena povinnost náhrady nákladů trestního řízení stěžovateli snížena; odesláno do datové schránky stěžovatele dne 6. března 2019 v 17:20 hod., doručeno dne 6. března 2019 v 17:24 hod. Na č. l. 406 (doručená nalézacímu soudu dne 10. dubna 2019) je založena urgence, kterou stěžovatel požaduje doručit rozhodnutí odvolacího soudu s tím, že rozhodnutí o nákladech trestního řízení včetně opravného usnesení bylo stěžovateli i jeho obhájci doručeno, rozhodnutí odvolacího soudu nikoli. Na urgenci je rukou připsán úřední záznam „Ač doručeno do DS dnes 10. 4. 2019 zasláno znovu jak obálka lxx, tak i do DS“. Doručky z datové schránky stěžovatele i jeho obhájce jsou připojeny k č. l. 405 (usnesení odvolacího soudu odesláno dne 10. dubna 2019 v 17:10 hod., stěžovateli doručeno 10. dubna 2019 v 18:45 hod, obhájci dne 11. dubna 2019 v 11:47 hod. Číslo listu 408 je obálka adresovaná stěžovateli, původně obsahující zamítavé usnesení odvolacího soudu, vrácená nalézacímu soudu dne 3. května 2019 pro nevyzvednutí v úložní době (usnesení odvolacího soudu ze dne 4. ledna 2019 tedy nikdy nebylo stěžovateli doručeno poštou, ale jen do datové schránky). Na č. l. 409-438 je založeno dovolání stěžovatele doručené do datové schránky nalézacího soudu dne 23. května 2019 v 15:19 hod. vytištěno dne 24. května 2019 v 8:27 hod.
10. Ve spisu nalézacího soudu sp. zn. 40 Spr 1117/2019 je založena pouze žádost stěžovatele a odpověď místopředsedy nalézacího soudu. V žádosti stěžovatel požaduje prověření data doručení usnesení, jímž odvolací soud zamítl jeho odvolání; stěžovatel zpochybňuje závěry Nejvyššího soudu z napadeného usnesení, že rozhodnutí odvolacího soudu bylo doručeno již 23. nebo 24. ledna 2019 a konstatuje, že doručeno mu nebylo usnesení ze dne 4. ledna 2019, ale ze dne 11. prosince 2018, rovněž se sp. zn. 7 To 460/2018. Tvrdí, že když usnesení o odvolání neobdržel, urgoval jeho zaslání, a teprve poté co mu bylo 9. dubna 2019 doručeno, byť s poznámkou – opětovné doručení, mohla začít běžet lhůta pro dovolání. Stěžovatel požadoval prošetření, jakým způsobem mu mělo být usnesení odvolacího soudu ze dne 4. ledna 2019 doručeno, a současně požádal o zjištění, co bylo obsahem příloh (pdf) doručených dne 23. a 24. ledna 2019. V odpovědi stěžovateli místopředseda nalézacího soudu

uvádí, že po prostudování spisu sp. zn. 2 T 161/2017 nezjistil na straně nalézacího soudu žádné pochybení při odesílání písemnosti. Usnesení ze dne 11. prosince 2018 rozesílal účastníkům přímo odvolací soud a toto usnesení nebylo ani založeno do systému ISAS nalézacího soudu; usnesení ze dne 11. prosince 2018 by muselo být nejprve nescenováno, a teprve potom by mohlo být doručováno v elektronické podobě. Proto považuje za vyloučené tvrzení stěžovatele o pochybení, k němuž nedošlo.

11. Z výše popsaného obsahu trestního spisu nalézacího soudu zjevně vycházel i Nejvyšší soud (viz odst. 12-15), který v napadeném usnesení uvedl, že od opakovaného doručení zamítavého usnesení odvolacího soudu není možné lhůtu k podání dovolání odvodit, je-li zřejmé, že doručeno bylo již 24. ledna 2019 a nelze přihlížet k žádným okolnostem, za nichž lhůta marně uplynula.

IV. Vlastní posouzení věci

12. Ústavní soud není součástí soustavy obecných soudů a není oprávněn do rozhodování soudů zasahovat; uvedená zásada je prolomena tehdy, vybočí-li obecné soudy z mezí daných rámcem ústavně zaručených základních lidských práv [čl. 83 a čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky], a jsou-li porušeny ústavní procesní principy, především právo na soudní ochranu, což v daném případě nastalo.

13. V projednávané věci byla znovu, tentokrát Ústavnímu soudu, předestřena námitka stěžovatele, která odporovala závěrům nalézacího soudu i Nejvyššího soudu, a pro niž nebyla ve spisu sp. zn. 2 T 161/2017 žádná opora. Šlo pouze o tvrzení stěžovatele zpochybňujícího obsah zásilky odeslané do datových schránek jemu a jeho obhájci nalézacím soudem dne 23. ledna 2019.

14. Jak již výše uvedeno, dne 23. ledna 2019 odesílal nalézací soud zásilku se shodným obsahem celkem třem adresátům. Proto se Ústavní soud obrátil na státní zastupitelství a vyžádal si písemnost zaslou nalézacím soudem dne 23. ledna 2019 ke sp. zn. 2 ZT 63/2017 do datové schránky státního zastupitelství specifikovanou nadto čas doručení do datové schránky (17:01:43 hod.) a vyzvednutí (17:06:07 hod.) tak, jak tyto údaje obsahovala doručka připojená k listu č. 398 spisu nalézacího soudu.

15. Obvodní státní zástupkyně Ústavnímu soudu sdělila, že výše specifikovaná zásilka obsahovala usnesení odvolacího soudu sp. zn. 7 To 460/2018 ze dne 11. prosince 2018; další písemnost – usnesení odvolacího soudu sp. zn. 7 To 460/2018 ze dne 4. ledna 2019 byla státnímu zastupitelství doručena prostřednictvím nalézacího soudu dne 28. ledna 2019.

16. Z uvedeného je patrné, že rozesílal-li nalézací soud shodnou zásilku třem adresátům, z nichž dva (stěžovatel a obhájce) rozporovali přiložený obsah, nalezlo jejich tvrzení oporu v informaci třetího adresáta; jiný (nesoudní) orgán veřejné moci obdržel jako přílohu do datové schránky stejný dokument, jaký opakovaně uváděl stěžovatel, a to namísto usnesení, které mělo být podle nalézacího soudu i Nejvyššího soudu doručeno. Není proto možné akceptovat závěr místopředsedy nalézacího soudu, že nemohlo dojít k připojení nesprávné přílohy. V důsledku toho je nemožno od doručení takové zásilky odvozovat lhůtu pro podání opravného prostředku, neboť byla-li stěžovateli doručena jiná písemnost, nezakládá její doručení právní účinky spojené s doručením usnesení odvolacího soudu, jímž bylo rozhodnuto o odvolání. Vycházel-li Nejvyšší soud z chybné identifikace doručovaných zásolek ve spisu nalézacího soudu a odmítl-li proto dovolání stěžovatele jako podané po lhůtě, zasáhl do jeho ústavně zaručeného práva na přístup k soudu (čl. 36 odst. 1 Listiny).

17. Doručeníka je listinou, jež má povahu veřejné listiny, a potvrzuje pravdivost toho, co je v ní osvědčeno, není-li prokázán opak (viz například usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2514/99 ze dne 19. října 2000). Presumpce správnosti rozhodnutí orgánu veřejné moci je vyvrátitelná, to znamená, že umožňuje osobě, na kterou dopadají důsledky, ji vyvrátit (viz například sp. zn. Pl. ÚS-st. 49/18 ze dne 29. ledna 2019). Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 5 As 242/2016-27 ze dne 14. července 2017 musí ke zpochybnění doručení písemnosti stěžovatel „unést břemeno tvrzení; musí předložit taková skutková tvrzení, která jsou skutečně způsobilá doručení a údaje na doručence, která je veřejnou listinou, zpochybnit tím, že vytvářejí věrohodnou verzi reality, podle níž předmětná zásilka doručena nebyla“. Vyvstanou-li v řízení pochybnosti o doručení rozhodnutí, které mohou mít vliv na posouzení včasnosti, je soud povinen tyto pochybnosti v součinnosti s žalobcem (příp. žalovaným či třetími osobami) odstranit a postavit najisto, kdy bylo napadené rozhodnutí doručeno žalobci nebo jeho zástupci (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 8 Afs 153/2014-53 ze dne 28. července 2015).

18. Odkaz na doručované písemnosti označené jen spisovou značkou, a nikoliv číslem jednací, popřípadě pouze označením soudu, který je původcem rozhodnutí, nepovažuje Ústavní soud za dostatečné k tomu, aby vyvrátilo tvrzení stěžovatele. Nadto by podle § 169 odst. 1 věta poslední Instrukce Ministerstva spravedlnosti č. j. 505/2001-Org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, měla zasílaná písemnost nést číslo jednací (číslo listu) vyznačené na prvním listu doručované písemnosti; písemnost zasláná stěžovateli, obhájci a státnímu zastupitelství dne 23. ledna 2019 byla identifikovaná číslem posledního listu, respektive číslem listu, k němuž byla doručeníka připojena. Ze spisu nalézacího soudu není patrné, měl-li nalézací soud usnesení odvolacího soudu č. j. 7 To 460/2018-382 k dispozici pouze v listinné či rovněž elektronické podobě (bylo-li v systému ISAS), zaslal-li je stěžovateli i státnímu zastupitelství, lze předpokládat, že je v elektronické podobě měl, byť byl přesvědčen, že jde o jiné rozhodnutí. Tento omyl bylo možno zjistit prověřením obsahu příloh (pdf) odeslaných dne 23. ledna 2019, případně jednoduchým dotazem na státní zastupitelství, aby bylo možno jednoznačně vyvrátit či potvrdit tvrzení stěžovatele. Jak je ovšem z výše popsaného postupu nalézacího soudu (sp. zn. 40 Spr 1117/2019) patrné, místopředseda vycházel z obecného údaje na doručence, ze kterého, nemaje další informace a vycházeje z presumpce správnosti doručenek, vycházel i Nejvyšší soud.

VI. Závěr

19. Podle čl. 36 odst. 1 Listiny se může každý domáhat stanoveným způsobem svého práva u nezávislého a nestranného soudu, podle čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod musí mít každý, jehož práva byla porušena, účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.

20. V projednávaném případě je patrné, že z neznámého důvodu (omylem) bylo stěžovateli, jeho obhájci i státnímu zástupci zasláno jiné rozhodnutí odvolacího soudu, než jaké bylo možno předpokládat s ohledem na místo založení doručenek ve spisu nalézacího soudu. Toto pochybení vedlo k nesprávnému zjištění Nejvyššího soudu, který zcela logicky presumoval, že údaj o doručení usnesení odvolacího soudu se vztahuje k usnesení, jímž bylo odvolání zamítnuto, a nikoliv k jinému, dřívějšímu usnesení, které již doručoval odvolací soud sám. Po vydání napadeného usnesení Nejvyššího soudu nalézací soud nezjistil a nenapravit své pochybení ani na základě žádosti stěžovatele, i přesto, že ze spisu je patrné, že se stěžovatel opakovaně domáhal doručení usnesení odvolacího soudu ze dne 4. ledna 2019, a to jak v době, kdy měla běžet lhůta k podání dovolání odvozená od nesprávně presumovaného doručení usnesení o odvolání dne 24. ledna 2019 (viz žádost na č. l. 403-405 doručená dne

28. února 2019, tak i poté (viz žádost na č. 1. 406, doručená nalézacímu soudu dne 10. dubna 2019).

21. Ze shora uvedených důvodů proto Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a podle ustanovení § 82 odst. 1 a 3 zákona o Ústavním soudu zrušil usnesení Nejvyššího soudu, zkracující stěžovatele v právu zakotveném v čl. 36 odst. 1 Listiny.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 28. dubna 2020

Jan Filip
předseda senátu